
Profesor dr Stanisław Gerstmann /18 marca 1911- 7 grudnia 1983

Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne 1, 122-126

1986

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

PROFESOR DR STANISŁAW GERSTMANN
/18 marca 1911 - 7 grudnia 1983/

Mimo iż upłynęło prawie trzy lata od tragedii Łódzkiej¹, do dziś trudno się pogodzić z myślą, że nie ma Go wśród nas, że nie przyjedzie do Kielc na zajęcia dydaktyczne ze studentami lub na konferencję naukową, nie wskaże nowego interesującego problemu, nowej hipotezy, nie doradzi...

Był niezwykle szlachetnym Człowiekiem, wielkim humanistą, wysokiej klasy uczonym, utalentowanym nauczycielem i wychowawcą.

x x x

Urodził się 28 marca 1911 roku w Drohobyczu w rodzinie inteligenckiej. Powiadał o sobie, że miał szczęście wcześniej zetknąć się z bogatą kulturą, szlachetnymi ideami społeczno-moralnymi, co ukierunkowało rozwój Jego osobowości. Po ukończeniu Państwowego Gimnazjum im. Królowej Zofii w Sanoku odbył studia filologiczne na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie i uzyskał tytuł magistra filologii polskiej. Następnie pracował jako nauczyciel w lwowskich szkołach średnich. Pełnił także obowiązki asystenta w kierowanym przez prof. dra Mieczysława Kreutza Zakładzie Psychologii Uniwersytetu Lwowskiego. Tuż przed wojną /1939/ uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy pt. „Symbolika „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego”.

Po wojnie pracował najpierw jako nauczyciel szkół średnich oraz jako psycholog w poradniach, a następnie na trwałe związał się ze szkolnictwem wyższym. Od roku 1946 był adiunktem w Zakładzie Psychologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W latach 1954 - 1956 wykładał psychologię w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. W roku 1956 został docentem i kierownikiem Katedry Psychologii Wychowawczej w Uniwersytecie im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Od 1959 roku do czasu przejścia na emeryturę w roku 1981 pracował w Uniwersytecie Łódzkim,

gdzie kierował Zakładem, a następnie Katedrą Psychologii.

Profesorem nadzwyczajnym został w roku 1960, a zwyczajnym - w roku 1976.

Ostatnim i jedynym Jego miejscem zatrudnienia była Katedra Psychologii Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. J. Kochanowskiego w Kielcach, gdzie pracował w wymiarze niepełnego etatu.

Dorobek naukowy Profesora Stanisława Gerstmanna jest nie tylko bogaty, ale również wieloaspektowy i oryginalny.

W ramach psychologii ogólnej wiele prac wyszło spod pióra Profesora na temat emocji, temperamentu, a szczególnie osobowości. Warto tu wymienić takie książki, jak: „Cechy temperamentu i ich zmienność u dzieci” /Toruń 1961/; „Problemy teorii emocji” /Toruń 1963/; „Uczucia w naszym życiu” /Warszawa 1963/; „Wprowadzenie do teorii osobowości” /Wrocław-Warszawa-Kraków 1968/; „Osobowość - wybrane zagadnienia psychologiczne” /Warszawa 1970/. W ostatnim okresie swojego życia Prof. dr Stanisław Gerstmann ogłosił cykl artykułów na temat „orientacji w otoczeniu i w sobie”².

Prof. dr Stanisław Gerstmann wszelkie problemy teoretyczne rozpatrywał w związku z praktyką. Największy wkład wniósł Profesor w dziedzinę psychologii wychowawczej. Problematyce tej poświęcił dużo artykułów oraz książkę pt. „Psychologiczne podstawy oddziaływań wychowawczych” /Warszawa 1982/.

Drugim wielkim obszarem zastosowań psychologii, gdzie wkład Profesora dra Stanisława Gerstmanna nie może być kwestionowany, jest psychologia kliniczna. Współtworzył podwaliny nowego modelu pomocy psychologicznej ludziom cierpiącym. Wielka szkoda, że Profesor nie zdążył zaprezentować całego systemu swoich poglądów w tym zakresie, gdyż w wersji książkowej opublikował jedynie „Podstawy psychologii klinicznej” /Łódź 1982/.

Profesor dr Stanisław Gerstmann żywo interesował się problemami metodologii badań psychologicznych. Z rezerwą odnosił się do testów i statystyki, ostrzegał przed ich mechanicznym stosowaniem w badaniach i interpretacjach psychologicznych. Duże uznanie przyniosła Mu książka „Rozmowa i wywiad w psychologii”, która doczekała się już pięciu wydań /wyd. I Warszawa 1972, wyd. V poszerzone Warszawa 1985/.

Bieg życia ludzkiego to problem ogólny, który coraz wyraź-

niej „wciągał” Profesora, stając się problemem nadrzędnym, w świetle którego rozpatrywał inne, bardziej szczegółowe zagadnienia. Wielka szkoda, że dotychczas nie ukazała się ostatnia rozprawa Stanisława Gerstmannia pt. „Podstawy psychologii człowieka”.

Profesor był świetnym popularyzatorem wiedzy psychologicznej, o czym świadczy książka „Psychologia na co dzień” /Warszawa 1973/.

Profesor dr Stanisław Gerstmann, jak większość ludzi wielkich, był człowiekiem skromnym, nie dbał o autoreklamę, stąd - jak dotąd - w kręgach psychologów krajowych świadomość wagi osiągnięć naukowych Profesora, jak i kierowanej przez Niego szkoły łódzkiej, jest raczej mała. Jestem przekonany, że wraz z upływem czasu Jego wielkość będzie rosła. Nie powielał On bowiem powszechnie uznanych poglądów i opinii, szedł własną drogą naukową, stworzył nową orientację psychologiczną, którą jeszcze do dzisiaj niełatwo ogarnąć, skategoryzować i docenić. Profesor dr Stanisław Gerstmann z jednej strony potrafił nawiązać do wszystkiego, co najwartościowsze w ramach różnych szkół psychologicznych, a jednocześnie coraz wyraźniej akcentował własną problematykę badawczą, własny oryginalny punkt widzenia, proponował własną metodologię badawczą. W taki sposób stworzył podwaliny psychologicznej szkoły łódzkiej, w której, dzięki znajomości życia i zdrowemu rozsądkowi, znalazły harmonijną integrację osiągnięcia psychologii poznawczej i psychologii humanistycznej, w efekcie powstał nurt, który można określić mianem humanistyczno-poznawczo-heurystycznego /?/ Jestem przekonany, że ten kierunek poszukiwań ma swoją przyszłość.

Profesor oddziaływał na uczniów i współpracowników nie tylko poprzez publikacje, wykłady, seminaria itp., ale również przez urok osobisty; cieszył się autentycznym i zasłużonym autorytetem zarówno wśród zdolnych studentów, jak i współpracowników. Sylwetkę osobowości Profesora Stanisława Gerstmannia świetnie ujęła Jego uczennica, dr Katarzyna Szymańska: „... zapamiętamy Go nie tylko jako uczonego poszukującego wiedzy o człowieku, oddanego w pełni sprawie nauki. Całą swoją postawą życiową - szerokimi horyzontami myślowymi, stawianiem sobie coraz wyższych zadań, życzliwym stosunkiem do ludzi, szczególną

kulturą osobistą i poczuciem humoru - realizował głębokie wartości humanistyczne. Pozostanie w naszej pamięci jako wspaniały Człowiek"³.

x x x

Wysoko cenimy sobie fakt, że Profesor dr Stanisław Gerstmann w ostatnich latach swego życia związał się z Katedrą Psychologii WSP w Kielcach. Żywo zainteresowały Go prowadzone tu badania z zakresu psychologii twórczości. Wysoko cenił kierunek naszych poszukiwań i osiągnięte wyniki⁴. Tak się złożyło, że Kielce były nie tylko ostatnim miejscem pracy Profesora, ale tu również udzielił chyba ostatniego wywiadu prasowego z okazji pobytu na konferencji „Psychologia twórczości” w Cedzynie k. Kielc. Na pytanie redaktor Lidii Zawistowskiej o stan i zaawansowanie badań nad psychologią twórczości w Polsce. Profesor dr Stanisław Gerstmann powiedział m.in.: „... Szeroki wachlarz zainteresowań i różnorodne metody badawcze charakteryzują obecnie przede wszystkim dwa ośrodki: kielecki i lubelski. Moim zdaniem wyróżniają się one zdecydowanie /.../ w pracy nad poznawaniem twórczych zdolności człowieka. To wcale nie komplement. Uważam, że obok ośrodka lubelskiego, który przygotował podobne spotkanie przed 2 laty /.../, Katedra Psychologii WSP w Kielcach była najbardziej predystynowana do zorganizowania tego sympozjum. Kieleccy naukowcy zajmują się, co ja bardzo cenię, problemami codziennego życia ludzkiego, myśleniem twórczym, racjonalizatorstwem i wynalazczością w przemyśle, procesami poznawczymi. Szczególnie cenną inicjatywą jest zorganizowanie Studium Wynalazczości”⁵.

Już po śmierci Profesora dotarł do mnie list napisany Jego ręką. Profesor m.in. pisze „... Wdzięczny jestem za przyjęcie mojej propozycji i chciałbym bardzo /!/, aby jej realizacja przyniosła korzyść Katedrze i kieleckiemu środowisku”. Propozycja, o jakiej mowa w tym liście, dotyczyła planu wspólnych badań naukowych i zorganizowania w Kielcach kolejnej, tym razem międzynarodowej konferencji na temat psychologii twórczości. Potężny wybuch gazu w południe grudniowego dnia w jednej chwili zabrał nie tylko Profesora Gerstmanna wraz z Rodziną, ale również zniszczył materialny dorobek całego życia; pojedyncze kart-

ki Jego maszynopisów długo były zbierane na osiedlu „Retkinia” w Łodzi.

P r z y p i s y

- ¹ Profesor zginął wraz z całą swoją Rodziną w wyniku wybuchu gazu w Łodzi przy ul. Dzierżyńskiego 6. Zob.: Zob. Tragedia, która ugodziła również w nas, „Słowo Ludu” 12 XII 1983.
- ² Zob. m.in. „Psychologia Wychowawcza” 1979, nr 1, „Przegląd Psychologiczny” 1979, nr 4.
- ³ K. S z y m a ń s k a, Profesor dr Stanisław Gerstmann, „Psychologia Wychowawcza” 1984, nr 3.
- ⁴ Zob. np. S. G e r s t m a n n, Problemy przedmiotu psychologii człowieka. Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji w Łodzi, „Przegląd Psychologiczny” 1983, T. 24, nr 4.
- ⁵ Zob. Tęsknota za pełnią życia. Rozmowa z prof. dr hab. Stanisławem Gerstmannem. „Słowo Ludu” 7 VI 1983.

